

การระงับข้อพิพาท ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

อ.จตุภูมิ ภูมิบุญชู
คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

All Right Reserve ©2008

วิธีศึกษา

- ประเภทของข้อพิพาท
- ฐานที่มาของกฎหมายในการระงับข้อพิพาท
- วิธีในการระงับข้อพิพาท
- ผู้เกี่ยวข้องในการระงับข้อพิพาท / องค์การ
- ผลดีผลเสียของการระงับข้อพิพาทแต่ละวิธี

Player : ตัวละคร

- รัฐคู่พิพาท 2 ฝ่าย
- รัฐที่สาม
- องค์การระหว่างประเทศ

ข้อพิพาท : ความหมาย

- **Dispute : “A disagreement over a point of law or fact, a conflict of legal views or of interests between two persons.”**

Mavrommantis Palestine Concession case PICJ 1924

ประเภทของข้อพิพาท

- ข้อพิพาททางกฎหมาย
- ข้อพิพาททางการเมือง

Q: ความแตกต่าง ☞ ไม่ชัดเจน

การมีข้อพิพาท !?!

“The two sides hold clear opposite views concerning the question of the performance or the non-performance of certain treaty obligations.”

Interpretation of Peace Treaties Case ICJ 1950

หลักกฎหมายระหว่างประเทศแต่เดิม

- ไม่มีกฎหมายกำหนด หน้าที่/ พันธกรณีให้รัฐต้องระงับข้อพิพาทของตน
- ใช้สงครามระงับข้อพิพาทได้
- ใช้สันติวิธีระงับข้อพิพาทก็ได้

หลักกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน

- ☞ ห้ามใช้สงครามระงับข้อพิพาท
- ☞ พันธกรณีตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ (สำหรับรัฐที่เป็นภาคี)

กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 2 อนุ 3

3. สมาชิกทั้งปวงจะต้องระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนโดยสันติวิธี ในลักษณะการเช่นที่จะไม่เป็นอันตรายแก่สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และความยุติธรรม

กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 33

1. ผู้เป็นฝ่ายในกรณีพิพาทใด ๆ ซึ่งหากดำเนินอยู่ต่อไป น่าจะเป็นอันตรายแก่การดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อนอื่นจะต้องแสวงหาทางแก้ไขโดยการเจรจา การไต่สวน การไกล่เกลี่ยการ-ประนีประนอมอนุญาโตตุลาการ การระงับโดยทางศาล การอาศัยทบวงการตัวแทนส่วนภูมิภาค หรือข้อตกลงส่วนภูมิภาค หรือสันติวิธีอื่นใดที่คู่กรณีจะพึงเลือก
2. เมื่อเห็นว่าจำเป็น คณะมนตรีความมั่นคงจะต้องเรียกร้องให้คู่พิพาทระงับกรณีพิพาทของตนโดยวิธีเช่นว่านั้น

ประเภทของการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี

- การระงับข้อพิพาททางการทูต
- การระงับข้อพิพาทโดยสหประชาชาติ
- การระงับข้อพิพาทโดยองค์กรตุลาการระหว่างประเทศ

การระงับข้อพิพาททางการทูต

- การเจรจา Negotiation
- การจัดการเจรจา Good Office
- การไกล่เกลี่ย Mediation
- การหาข้อเท็จจริง Inquiry / Fact-finding
- การประนอม Conciliation

การเจรจา : Negotiation

■ รูปแบบ

- ทวิภาคี / พหุภาคี

■ ข้อดี

- รัฐบาลสามารถอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไว้ได้อย่างเต็มที่

การเจรจา : Negotiation

■ ข้อเสีย

- มีกรอบเวลากำหนด

- มีการเปิดเผยผลการประชุมต่อสาธารณะ ซึ่งอาจนำไปสู่ การแข่งขันรักษาหน้าตาของประเทศ/ การยอมรับโดยง่าย

การจัดการเจรจา Good Office

- เป็นกรณีที่บุคคลที่สามชักนำให้รัฐคู่พิพาทหันเข้ามาเจรจากัน โดยรัฐที่สามไม่ได้เข้าร่วมเจรจา

■ ข้อดี

- ไม่ผูกพันให้รัฐต้องปฏิบัติตาม

การไกล่เกลี่ย Meditation

- เป็นกรณีที่บุคคลที่สามชักนำให้รัฐคู่พิพาทหันเข้ามาเจรจากัน โดยรัฐที่สามเข้าร่วมเจรจาและเสนอข้อแนะนำ

■ ข้อดี

- ไม่ผูกพันให้รัฐต้องปฏิบัติตาม

การหาข้อเท็จจริง

Inquiry / Fact-finding

- เป็นกรณีที่รัฐคู่พิพาทมีปัญหาข้อเท็จจริงและไม่สามารถตกลงกันได้

☞ ตั้งคณะกรรมการกลางขึ้นมาหาข้อเท็จจริง

☞ คณะกรรมการอาจเป็นคณะกรรมการผสมสองฝ่ายของคู่พิพาท หรือ คณะกรรมการจากชาติที่สามก็ได้

การหาข้อเท็จจริง

Inquiry / Fact-finding

■ ข้อดี

- ไม่ผูกพันให้รัฐต้องเชื่อ/ปฏิบัติตามข้อเท็จจริงที่ค้นพบ

การประนอม Conciliation

- เป็นกรณีที่รัฐคู่พิพาทตกลงตั้งกรรมการขึ้นหาข้อเท็จจริงและมอบให้คณะกรรมการมีสิทธิเสนอข้อยุติให้คู่พิพาทเพื่อนำไปพิจารณาต่อไป
- ข้อดี
 - ไม่ผูกพันให้รัฐต้องเชื่อ/ปฏิบัติตามข้อเท็จจริงหรือข้อยุติที่ถูกลงเสนอ

การระงับข้อพิพาทโดยสหประชาชาติ

■ องค์การที่เกี่ยวข้อง

- คณะมนตรีความมั่นคง
- สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ
- เลขาธิการใหญ่แห่งสหประชาชาติ

คณะมนตรีความมั่นคง

คณะมนตรีความมั่นคง

- ประกอบด้วยสมาชิก 15 ชาติ
 - สมาชิกประเภทถาวร 5 ชาติ
 - สมาชิกประเทศหมุนเวียน 10 ชาติ เลือกตั้งใหม่ทุก 2 ปี

กลไกการดำเนินงาน

- วินิจฉัยในปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการรักษาสันติภาพในรูปของข้อมติ
- คำวินิจฉัยของคณะมนตรีในปัญหาทั่วไปที่มีใช้วิธีการดำเนินการ จะต้องกระทำโดยเสียง 9 ใน 15 เสียง โดยมี 5 เสียงของสมาชิกถาวรรวมอยู่ด้วย

การนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา

1. เลขาธิการอาจนำเรื่องใด ๆ ซึ่งตามความเห็นชอบของตนอาจคุกคามการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศมาเสนอให้คณะมนตรีความมั่นคงทราบข้อ (กฎบัตรข้อ 99)
2. สมาชิกใด ๆ ของสหประชาชาติอาจนำกรณีพิพาทใด ๆ หรือสถานการณ์ใด มาเสนอคณะมนตรีความมั่นคงหรือสมัชชาได้ (กฎบัตรข้อ 35)

การนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา

- 3. รัฐที่มีได้เป็นสมาชิกของสหประชาชาติอาจนำกรณีพิพาทใด ๆ ซึ่งตนเป็นฝ่ายหนึ่งในกรณีพิพาทมาเสนอคณะมนตรีความมั่นคงหรือสมัชชาได้ถ้ารัฐนั้นยอมรับล่วงหน้าซึ่งข้อผูกพันเกี่ยวกับการระงับกรณีพิพาทโดยสันติตามที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรฉบับปัจจุบันเพื่อความมุ่งประสงค์ในการระงับกรณีพิพาท (กฎบัตรข้อ 35)

การนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณา

- 4. รัฐสมาชิกผู้เป็นฝ่ายในกรณีพิพาท (กฎบัตรข้อ 38)
- 5. สมัชชาอาจแจ้งให้คณะมนตรี ความมั่นคงทราบสถานการณ์ซึ่งน่าจะเป็นอันตรายต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ (กฎบัตรข้อ 11)

ข้อสังเกต

- ข้อมติที่เป็นการตัดสินในปัญหาสำคัญ ๆ มีผลให้รัฐต้องทำตาม (กฎบัตรข้อ 25)
- ข้อมติที่เป็นการแนะนำในปัญหาสำคัญ ๆ ไม่มีผลผูกมัดให้รัฐต้องทำตาม

ข้อสังเกต

- การมีระบบ Veto ช่วยทำให้ไม่เกิดเหตุการณ์ดังเช่นในสันนิบาตชาติ แต่นำไปสู่การหยุดชะงักของระบบ Collective Security ที่ผู้ร่างกฎบัตรมุ่งให้เกิด
- ใน ปี 1950 สมัชชาได้มีข้อมติ 377(V) หรือ Uniting for Peace ขึ้น เพื่อแก้ไขความชะงักงันของการดำเนินการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- แบ่งเป็น 2 แบบ
 - ไม่ใช้กำลังทางทหาร (กฎบัตรสหประชาชาติ หมวด 6 ข้อ 33 - 38)
 - ใช้กำลังทางทหาร (กฎบัตรสหประชาชาติ หมวด 7 ข้อ 39 - 51)

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- เรียกร้องให้คู่พิพาทระงับกรณีพิพาท (กฎบัตรข้อ 33 อนุ 2)
- สืบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาท (กฎบัตรข้อ 34)
- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการในการระงับข้อพิพาท (กฎบัตรข้อ 37)

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- จัดให้มีการไกล่เกลี่ย หรือ ใต้สวน
- เสนอแนะให้ส่งข้อพิพาทให้องค์การภูมิภาคพิจารณาแก้ไข

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- กรณีพิพาทอันเป็นการคุกคามสันติภาพคณะมนตรีอาจทำคำวินิจฉัยให้
 - ตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
 - ตัดการคมนาคม
 - ตัดความสัมพันธ์ทางการทูต
 - ใช้กองกำลังทางทหารเข้าแทรกแซง

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ

- องค์ประกอบ กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 9
 1. สมัชชาเป็นที่รวมของสมาชิกทั้งปวงของสหประชาชาติ
 2. สมาชิกแต่ละประเทศจะมีผู้แทนในสมัชชาได้ไม่มากกว่าห้าคน

กลไกการดำเนินงาน

- อภิปรายและวินิจฉัยในปัญหาต่างๆ
- คำวินิจฉัยของสมัชชาในปัญหาสำคัญ ๆ จะต้องกระทำโดยเสียงข้างมากสองในสาม

ข้อสังเกต

- ข้อมติของสมัชชาใหญ่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายแก่รัฐสมาชิก แต่อาจมีความรับผิดชอบทางการเมือง
- ข้อมติไม่มีน้ำหนักไปบังคับรัฐสมาชิกได้

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 11
- สมัชชาอาจอภิปรายปัญหาใด ๆ เกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และสมัชชาอาจทำคำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาใด ๆ เช่นว่านั้นไปยังรัฐหนึ่งหรือหลายรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือคณะรัฐมนตรี ความมั่นคงหรือทั้งสองแห่งก็ได้

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 11
- สมัชชาอาจแจ้งให้คณะมนตรี ความมั่นคงทราบ สถานการณ์ซึ่งน่าจะเป็นอันตรายต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 14
- สมัชชาอาจแนะนำมาตรการเพื่อการปรับปรุงสถานการณ์ใด ๆ โดยสันติ เมื่อเห็นว่าน่าจะเสื่อมเสียแก่สวัสดิการทั่วไป หรือความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประชาชาติทั้งหลาย รวมทั้งสถานการณ์ซึ่งเป็นผลการละเมิดบทบัญญัติของกฎบัตรฉบับปัจจุบัน อันได้กำหนดความมุ่งประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไว้ ทั้งนี้โดยมิต้องคำนึงถึงแหล่งกำเนิด

Secretary General, United Nations

เลขาธิการใหญ่แห่งสหประชาชาติ

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 97
 - เลขาธิการจะต้องได้รับการแต่งตั้งโดยสมัชชาตามคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคง เลขาธิการจะต้องเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารขององค์การฯ

อำนาจในการระงับข้อพิพาท

- กฎบัตรฯ ข้อ 99
- เลขาธิการอาจนำเรื่องใด ๆ ซึ่งตามความเห็นชอบของตนอาจคุกคามการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศมาเสนอให้คณะมนตรีความมั่นคงทราบ

การระงับข้อพิพาทโดยองค์กรตุลาการระหว่างประเทศ

- ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
 - PICJ / ICJ: CIJ
- ศาลระหว่างประเทศพิเศษอื่น ๆ
- ศาลสถิตยอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ : ข้อพิจารณา

- ความเป็นมา/การจัดตั้ง
- องค์ประกอบ / องค์คณะ
- คู่ความ
- อำนาจศาล
- การพิจารณาคดี
- การบังคับคดี

ความเป็นมา/ การจัดตั้ง

- เหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ
- จัดตั้งขึ้นแทนศาล PICJ เดิมที่มีฝ่ายอักษะเป็นภาคีอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดการเข้าร่วมของฝ่ายอักษะ
- เหตุผลด้านกฎหมาย
- การแต่งตั้งตุลาการประจำศาลไม่อาจทำได้เพราะสันนิบาตชาติล้มเลิกไปแล้ว
- จัดตั้งโดยกฎบัตรสหประชาชาติ

กฎหมายที่ใช้บังคับศาล

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 92 -96
- ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

องค์ประกอบ

- ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศประกอบด้วยสมาชิก 15 ราย โดยไม่อาจมีคนชาติเดียวกันปฏิบัติหน้าที่อยู่ได้เกินร้อยละ 1 คน (ธรรมนูญศาล ข้อ 3)
- สมาชิกศาลนี้หมายถึงตุลาการ
- ตุลาการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี และอาจได้รับเลือกเข้ามาใหม่ได้

องค์ประกอบ

- ต้องมีการเลือกตั้งตุลาการใหม่ 5 คน (1/3) จากจำนวนทั้งหมด ทุกๆ 3 ปี
- ตุลาการถูกคัดเลือกโดยสมาชิกใหญ่สหประชาชาติ และคณะมนตรีความมั่นคง
- ตุลาการถูกกำหนดให้เป็นผู้แทนของอารยธรรมและระบบกฎหมายต่างๆ โดยกระจายตัวตามหลักภูมิศาสตร์

ตุลาการเฉพาะกิจ Ad Hoc Judge

- รัฐคู่พิพาทอาจตั้งตุลาการเฉพาะกิจ เข้าร่วมการพิจารณาคดีก็ได้ฝ่ายละ 1 คน ในกรณีนี้
 - ฝ่ายที่พิพาทมีคนสัญชาติตนเป็นตุลาการอยู่
 - ฝ่ายต่างๆ ไม่มีคนชาติตนเป็นตุลาการในศาลอยู่
- วาระการดำรงตำแหน่งจะจบลงตามคดีที่ตนมีหน้าที่นั้น
- ศาลยุติธรรมจะเป็นผู้ตรวจสอบเงื่อนไขในการแต่งตั้งและคุณสมบัติของตุลาการเฉพาะกิจนั้น

คู่ความ

- รัฐ ที่ยอมรับอำนาจศาล
- องค์การระหว่างประเทศ
 - องค์กรหลักต่างๆ ในสหประชาชาติ
 - องค์กรย่อยอื่นๆ ในสหประชาชาติ ที่ได้รับความเห็นชอบจากสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ

การยอมรับอำนาจศาล

- หลักเขตอำนาจศาลที่รัฐเลือกจะยอมรับ
- เขตอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศภาคบังคับ

องค์คณะ

- เดิมองค์ คณะในการพิจารณา 15 คน
- แต่หลังปี 1978 ได้มีการปรับปรุงข้อบังคับในการดำเนินคดีใหม่ ➡ ผู้พิพากษา 3 คนขึ้นไปออกนั่งพิจารณาก็ถือว่าครบองค์ประชุม

อำนาจศาล

- อำนาจศาลในการตัดสินเขตอำนาจของศาล
- อำนาจศาลในการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว
- อำนาจศาลในการนำหลัก Ex aquo en bono มาใช้บังคับ

การพิจารณาคดี

- องค์คณะในการพิจารณาคดี
 - ➡ เดิม องค์คณะผู้พิพากษา คือ 15 ท่าน
 - ➡ ปัจจุบัน องค์คณะผู้พิพากษา 3 ท่านขึ้นไป ถือว่าครบองค์คณะ

การพิจารณาคดี

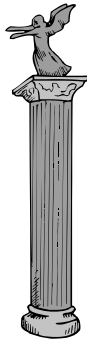
- คำพิพากษาศาลเป็นที่สุด
- การพิจารณาคดีใหม่ ทำได้หากพบข้อเท็จจริงใหม่ที่เป็นตัวชี้ขาด ที่ไม่ปรากฏต่อคู่ความ และศาลขณะมีคำพิพากษา

การพิจารณาคดี

- การขอพิจารณาใหม่ต้องทำภายใน 6 เดือน นับแต่พบข้อเท็จจริง หรือ ไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันอ่านคำพิพากษา
(ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ข้อ 61)

คำตัดสิน / คำสั่ง/ ความเห็นเชิงปรึกษา

- ทำโดยเสียงข้างมากของตุลาการที่เข้าร่วมในการลงมติ
- ในกรณีมีเสียงเท่ากัน ประธานหรือผู้แทนจะมีเสียงพิเศษในการชี้ขาด

การบังคับคดี

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 94
- 1. สมาชิกแต่ละประเทศของสหประชาชาติ รับที่จะอนุวัติตามคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใด ๆ ที่ตนตกเป็นฝ่ายหนึ่ง

การบังคับคดี

- กฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 94
- ถ้าผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายใดไม่สามารถปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งตกอยู่แก่ตนตามคำพิพากษาของศาล ผู้เป็นฝ่ายอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งถ้าเห็นจำเป็นก็อาจทำคำแนะนำหรือวินิจฉัยมาตรการที่จะดำเนินเพื่อให้เกิดผลตามคำพิพากษานั้น

ศาลระหว่างประเทศพิเศษอื่น ๆ

- International Tribunal for the Law of the Sea
- International Criminal Court : ICC
- International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY)
- Etc.

ศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

ศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

- ถูกจัดตั้งโดย Hague Convention for the Pacific settlement of Disputes 1899
- สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุง Hague ประเทศ Netherlands
- คู่พิพาทเป็นผู้เลือกอนุญาโตตุลาการเอง
- การยินยอมรับอำนาจศาลอนุญาโตตุลาการทำได้โดยข้อตกลงที่เรียกว่า Compromise